

Standardiseret fangst af ynglefugle i Dybendal, Salten Langsø Skovdistrikt 2004

Af Jan Drachmann

Forord

Denne rapport præsenterer resultaterne fra årets standardiserede fangst af ynglefugle i Dybendal beliggende i Salten Langsø skovdistrikt. Området blev udvalgt på baggrund af sin vegetationstype og beliggenhed. Vegetationen består af et hedeområde med primært enebær og enkelte andre spredte træarter, såsom fyr og røn. Denne vegetationstype er rimelig konstant, og dermed velegnet til standardiseret fangst af ynglefugle over en årrække. Beliggenheden relativt nær forfatterens bopæl littede det regelmæssige arbejde med opsætning og nedtagning af de anvendte spejlnet betydeligt. Udover forfatteren blev arbejdet udført af Lars Ulrich Rasmussen og Henning Ettrup. Der rettes en stor tak til Salten Langsø skovdistrikt og Ringmærkningscentralen ved Zoologisk Museum i København, som henholdsvis gav tilladelse til at udføre ringmærkningsprojektet på deres jorde, og udlånte de anvendte spejlnet.

Baggrund

Nationale overvågningsprogrammer som punkttællings- og NOVANA-programmet er nødvendige for at overvåge de danske fuglearters populationsstørrelser. Sådanne overvågningsprogrammer giver indblik i de undersøgte fuglearters populationssvingninger, men kan ikke give årsagssammenhænge på fuglearternes populationsdynamik. Arternes populationsstørrelse afhænger af de enkelte individers overlevelse og ynglesucces. Hvis man vil forstå en fuglearts populationsdynamik er det således nødvendigt at indsamle oplysninger om de to vitale parametre – overlevelse og ungeproduktion. Der er tre vigtige grunde til at en direkte overvågning af de vitale parametre bør være en del af de nationale overvågningsprogrammer (Baillie 1990). For det første, miljøfaktorer og forvaltningsplaner påvirker de vitale parametre direkte, og ofte uden den tidsforskydning der finder sted før disse effekter kan ses på populationsstørrelsen (Temple & Wiens 1989). For det andet, de vitale parametre kan give vigtige informationer om, hvilket stadie i artens livscyklus der er årsag til populationsændringerne (Caswell 2000). Dette kan især være vigtigt under

udarbejdelsen af forvaltningsplaner for trækfugle, da det herved kan identificeres hvorvidt en given forvaltningsplan bør rettes mod artens yngle- eller overvintringsområde. For det tredje, overvågning af de vitale parametre giver afgørende informationer om de overvågede populationers levedygtighed, og om kvaliteten af de habitater populationerne forekommer i (DeSante & Rosenberg 1998). Lokale variationer i en arts populationsstørrelse påvirkes ofte af rekrutteringen af individer fra et større område. Populationsstørrelsen i et givet område siger således ikke nødvendigvis noget om, hvorvidt population i sig selv er levedygtig eller ej på grund af de såkaldte "source-sink"-dynamikker (Van Horne 1983, Pulliam 1988).

I en række europæiske lande og i Nordamerika har man i mange år kørt et integreret populationsmoniteringsprogram, hvor der sammen med overvågning af arternes populationsstørrelser, også indsamles oplysninger om arternes overlevelse og ungeproduktion ved hjælp af blandt andet standardiseret ringmærkning af ynglefugle (såkaldte *Constant Effort Sites*). Disse overvågningsprogrammer af fuglearternes vitale parametre har alle steder vist sig at være vigtige i såvel den nationale som internationale forvaltning af de undersøgte fuglearter. Hidtil har der kun været udført overvågning af de danske fuglearters populationsstørrelser, men ikke af deres vitale parametre. Dette ringmærkningsprogram er således det første af sin art i Danmark, men vi håber at det fremover kan afføde lignende projekter rundt om i landet.

Metode

Undersøgelsesområde

Den standardiserede fangst af ynglefugle fandt sted i et ca. 47 ha stort område ved Dybendal (56° 05' N, 9° 28' E) i Salten Langsø skovdistrikt. Området er et hedeområde domineret af ene med andre spredte træer og buske, som er omkranset af skov.

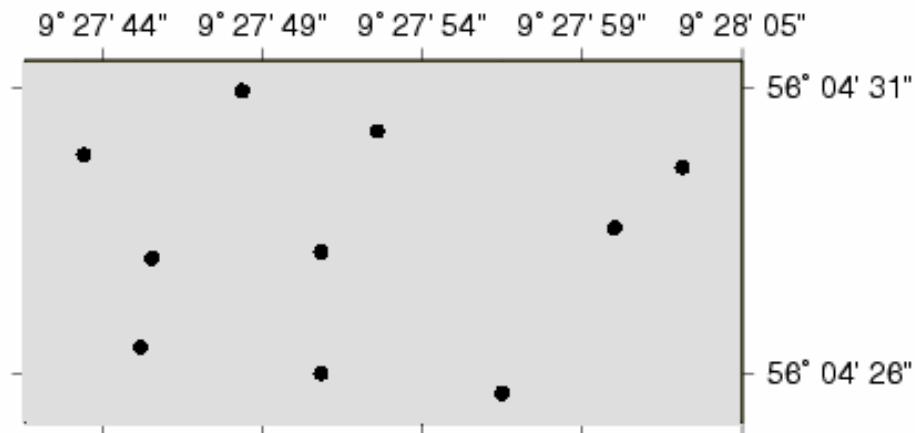
Standardiseret fangst af ynglefugle

For at dække hovedparten af ynglesæsonen for de undersøgte arter, men samtidigt undgå så meget som muligt af den tid, hvor store mængder trækfugle passerer området, blev der ringmærket fra maj til august. Ynglesæsonen blev inddelt i tolv 10-dages perioder, hvor der i hver periode blev ringmærket én dag fra 30 minutter før solopgang og seks timer frem (Tabel 1). I tilfælde hvor der ikke kunne ringmærkes kontinuerligt i seks timer, på grund af for eksempel regnvejr, blev det manglende

Tabel 1. Fordelingen af de tolv fangstperioder, som blev anvendt under den standardiserede fangst af ynglefuglene. Tidsrummene angiver tidspunktet for åbningen af første net og lukningen af tiende net, og er således længere end de seks timers aktiv fangst. I tre perioder var det nødvendigt med en opfølgende fangst for at få dækket de seks timers fangst, hvilket primært skyldtes dårligt vejr.

Periode	Varighed	Fangstdato og tid	Opfølgning
1	1. maj – 10. maj	7. maj: 04.59–11.30	
2	11. maj – 20. maj	18. maj: 04.30–10.59	
3	21. maj – 30. maj	27. maj: 04.16–11.07	
4	31. maj – 9. juni	8. juni: 04.04–10.33	
5	10. juni – 19. juni	19. juni: 03.59–10.24	
6	20. juni – 29. juni	27. juni: 06.31–10.43	28. juni: 04.04–06.59
7	30. juni – 9. juli	6. juli: 04.07–10.20	
8	10. juli – 19. juli	15. juli: 04.30–11.01	
9	20. juli – 29. juli	22. juli: 04.31–10.56	
10	30. juli – 8. aug.	31. juli: 04.59–07.52	1. aug: 07.30–11.30
11	9. aug. – 18. aug.	13. aug: 05.25–11.50	
12	19. aug. – 28. aug.	25. aug: 07.00–12.00	26. aug: 05.35–07.52

antal fangsttimer foretaget en anden dag i den aktuelle periode. For at minimere forstyrrelsen og muligheden for at fuglene skulle lære nettene at kende (og dermed blive sværere at fange), gik der mindst seks dage mellem hver fangstdag. Til fangsten af ynglefuglene blev der anvendt ti 10m-spejlnet, som blev opsat aftenen inden en given dags fangst på nøjagtigt samme sted hver gang (Figur 1). I løbet af de seks fangsttimer blev hvert spejlnet besøgt hvert 30.-50. min alt efter vejrforholdene og mængden af fugle, som blev fanget på en given dag. Følgende blev noteret for alle fangede fugle: Art, dato, klokkeslet, ringnummer, alder, køn, hvordan fuglen blev kønsbestemt, rugeplettens udvikling, hvilket spejlnet fuglen blev fanget i, og hvorvidt der var tale om en ny eller genfanget fugl. Rugeplettens udvikling noteredes for at bestemme timingen af de enkelte arters ynglesæson. Herudover blev vejrforholdene registreret to gange på hver fangstdag. Ovennævnte procedure følger den fælles europæiske standard for standardiseret fangst af ynglefugle.

Figur 1. Placeringen af de 10 spejlnet indenfor undersøgelsesområdet, opmålt ved hjælp af GPS. Afstanden mellem nettenes yderpunkter i nordlig-sydlig og østlig-vestlig retning var henholdsvis 330 m og 1433 m.

Resultater

Den standardiserede fangst af ynglefuglene i undersøgelsesområdet startede 7. maj og sluttede 26. august (Tabel 1). Totalt blev der fanget og ringmærket 184 forskellige individer fordelt på 29 arter (Tabel 2), hvoraf der blev foretaget 35 genfangster af 26 forskellige individer i løbet af sæsonen. En af de fangede jernspurve var tidligere blevet ringmærket i Belgien. Ellers blev der ikke foretaget genfangster af fugle ringmærket andre steder end i undersøgelsesområdet i 2004. Antallet af ringmærkede individer og deres aldersfordeling i de forskellige perioder er angivet i Figur 2.

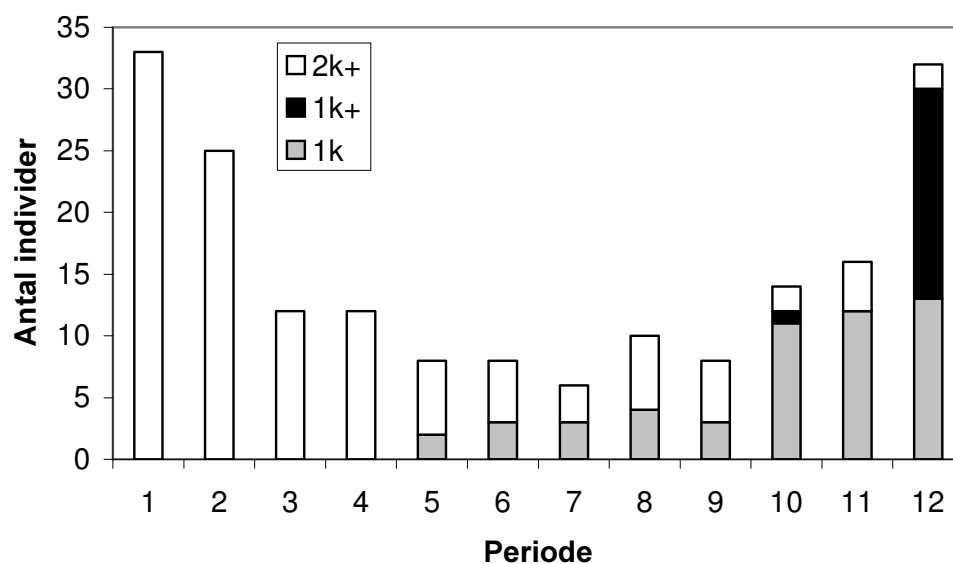
Diskussion

Den standardiserede fangst af ynglefuglene i Dybendal i 2004 var projektets første feltsæson, og samtidigt Danmarks første af sin art. Det var således med en vis spænding at projektet blev iværksat i 2004, da ting som antallet og artsfordelingen af de ringmærkede fugle, samt arbejdsindsatsen var helt ukendte for os.

Totalt blev der ringmærket 184 individer, hvoraf de fleste blev fanget i henholdsvis sæsonens første og sidste periode (Figur 2). Det store fangstantal i sæsonens start skyldtes højst sandsynligt en kombination af, at der på dette tidspunkt passerede en relativt større mængde trækfugle gennem området, samt at nogle af de

Tabel 2. Artsfordeling af de 184 individer ringmærket i 2004 angivet efter deres hyppighed.

Art	Antal	Art	Antal	Art	Antal
Løvsanger	34	Topmejse	6	Tornirisk	3
Fuglekonge	25	Gransanger	5	Gærdesmutte	2
Jernspurv	12	Gærdesanger	5	Skovskade	2
Solsort	12	Sangdrossel	5	Blåmejse	1
Gråsiken	9	Skovpiber	5	Bynkefugl	1
Musvit	8	Sortmejse	5	Spurvehøg	1
Dompap	7	Munk	4	Spætmejse	1
Rødhals	7	Gulspurv	3	Sumpmejse	1
Tornsanger	7	Rødrygget tornskade	3	Træløber	1
Grønirisk	6	Rødstjert	3		

Figur 2. Antallet af individer ringmærket i de forskellige perioder og deres aldersfordeling.

voksne ynglefugle senere på sæsonen lærte at undgå nettene. På de fem fangstdage midt på sommeren fra 19. juni til 22. juli blev der kun fanget 6-10 fugle pr gang, hvilket var lavere end forventet for seks timers fangst. Det høje fangstantal i slutningen af sæsonen skyldtes, som det ses af Figur 4, at der var en stor mængde ungfugle i området på dette tidspunkt. Blandt de 29 forskellige arter, som blev ringmærket, var de fire almindeligste løvsanger, fuglekonge, jernspurv og solsort (Tabel 2).

Ved gentagende fangst og genfangst af et områdes ynglefugle bliver det muligt at estimere de ringmærkede arters overlevelse og ungeproduktion (Peach et al. 1996). Den virkelige værdi af dette års standardiseret fangst af ynglefugle kommer således først, når der er blevet foretaget ringmærkning med en konstant indsats gennem en længere årrække. Analysen af dette års resultater begrænser sig derfor til ovennævnte deskriptive analyse af årets fangst. Styrken i standardiseret fangst af ynglefugle ligger i den konstante fangstsindsats over en længere årrække, men også i muligheden for at sammenligne fuglenes overlevelse og produktion i forskellige områder/habitater. Det er således vores håb, at dette projekts resultater og erfaringer i de kommende år vil resultere i oprettelsen af andre danske områder med standardiseret fangst af ynglefugle.

Litteraturhenvisninger

- Baillie SR (1990) Integrated population monitoring of breeding birds in Britain and Ireland. *Ibis* 132: 151-166.
- Caswell H (2000) *Matrix Population Models*. - Sinauer, Massachusetts.
- DeSante DF & Rosenberg DK (1998) What do we need to monitor in order to manage landbirds? In: J. Marzluff & R Sallabanks (Eds.), *Avian Conservation: Research and Management*, pp. 93-106. Island Press, Washington, DC.
- Peach WJ, Buckland ST & Baillie SR 1996: The use of constant effort mist-netting to measure between-year changes in the abundance and productivity of common passerines. *Bird Study* 43: 142-156.
- Pulliam HR (1988) Sources, sinks, and population regulation. *American Naturalist* 132: 652-661.
- Temple SA & Wiens JA (1989) Bird populations and environmental changes: can birds be bio-indicators? *American Birds*, 43, pp. 260-270.

Van Horne B (1983) Density as a misleading indicator of habitat quality. Journal of Wildlife Management.

Figur 3. Placeringen af spejlnet nr. 3 imellem enebærbuskene.